

Ilmasto politiikan keskiöön

Ville Cantell, Hannele Korhonen, Kirsi Martinkauppi, Tatu Pahkala, Ville Vertanen

Sitran laatiman tehtäväksiannon tavoitteena oli löytää ratkaisuja pitkäjänteisen ilmastopolitiikan toteuttamiseen, siten että muutos fossiilittomaan Suomeen on reilu ja oikeudenmukainen. Tärkeimmiksi sidosryhmiksi määriteltiin poliittiset puolueet ja virkamiehet.

Benchmarking-kohteeksi valittiin projektisparraajien suosituksesta Vancouver, British Columbia (BC). Sparraajien mukaan ”missään ei ilmasto ole täysin politiikan keskiössä, mutta British Columbiassa on päästy pisimmälle.” Benchmarking-keskustelut hallinnon ja yritysten edustajien kanssa toteutettiin virtuaalisesti 31.3 ja 1.4. Keskustelukumppaneina olivat Ministry of Environment (keskusteluaiheina: ilmastotavoitteet, hiilivero, sopeutuminen, seuranta), City of Vancouver (ilmastotavoitteet, ”Greenest City”, ilmastotavoitteet), Vancouver Economic Commission (vihreä kasvu), Carbon Engineering (innovaatiotoiminnan politiikkaesteet) ja General Fusion (innovaatioiden tukeminen). Lisäksi British Columbian yliopiston professori lähetti ryhmälle kirjallisesti arvioita BC:n ilmastotoimien onnistumisesta.

Benchmarking-tapaamisten oppeja olivat: 1) British Columbiassa on onnistuttu varmistamaan ilmastotoimien jatkuvuus yli vaalikausien, 2) tavoitteiden saavuttamiseksi on asetettu selkeät mittarit ja osin myös välitavoitteet, 3) toimet valmistellaan osallistavasti ja kommunikoidaan läpinäkyvästi ja yleistajuisesti ja 4) provinssi on tukenut onnistuneesti vihreää kasvua ja innovointia.

Keskeinen oppi oli myös, että ilmastonmuutos tulee ottaa huomioon kaikessa toiminnan suunnittelussa ja lainvalmistelussa, eikä ainoastaan luottaa tiettyihin sektoreihin kohdistuviin ilmasto-ohjelmiin. Tämän vuoksi ryhmä esittää kolmitasoista arviointityökalua, joiden avulla voidaan arvioida hallitusohjelman ja yksittäisten lakiesitysten vaikutusta Suomen hiilineutraaliustavoitteeseen.

Arviointityökalumme ensimmäinen taso käsittelee ylätasoa päätöksiksi, esimerkiksi hallitusohjelman linjauksia. Päätöksentekijöille tarjotaan helppokäyttöinen arviointikriteeristö ja siihen kytketty visualisointityökalu, joiden avulla he voivat arvioida linjausten ilmastovaikutuksia säännönmukaisesti. Työkalun toinen taso auttaa päätöksen toteuttajaa eli virkamiestä arvioimaan yksittäisen päätöksen ilmastovaikutuksia tarkastuslistatyyppisen ohjeistuksen avulla. Kolmas taso määrittelee yleisen prosessin, jonka avulla päätöksen toteuttaja määrittelee, kuinka päätöksen ilmastovaikutuksia seurataan.

Ehdotamme, että projektityön tilaaja Sitra huolehtii työkalun loppuun saattamisesta, minkä jälkeen VNK koordinoi sen käyttöä ministeriöissä. Optimaalinen aikataulu työkalun valmistumiselle olisi kuluvan hallituskauden loppuun mennessä, jotta sitä voitaisiin soveltaa nykyhallitusten saavutusten arvioinnissa sekä tulevaisuudessa hallitusneuvotteluissa. Työkalun tärkein hyöty on, että ilmastonmuutoksen torjunnan tulokset tulevat näkyville, mikä mahdollistaa onnistumisten viemisen menestystarinaksi. Työkaluun liittyvistä riskeistä keskeisimmät ovat, ettei työkalua oteta käyttöön ministeriöissä, ettei tavoitteiden seuranta pystytä tarinallistamaan ja ettei onnistumisia saada jaettua tai epäonnistumisista opita. Työkalun toteuttamisen verkkoversiona arvioidaan maksavan alle 30.000 €.